

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:
Egész évre 12 ft, félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Melyben előfizetheti Demján L. és Keresztény Pál urak kereskedésében, hol egyes számok is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordatca 122. sz.
Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: 6t hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr, 2-szor 6 kr, 3-szor 5 kr, egyszeri beiktatás után 30 kr, béklyódj. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demján László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (Király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein & Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppeln Alajonsnál (Wollzeile 23. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2.) Nyitólíri cikkek: sora után 20 kr. előleg 1e-küldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők. Előfizetések s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Előfizetési feltételek
a
„Kolozs. Közlöny“
1872-iki folyamára 12 ft o. é.
egész évre 6 ft, félévre 3 ft, évnegyedre 1 ft 6 sz.
Egy hóra
Előfizetéseket helyben előadja a szerkesztőség, Demján László ur könyv- és Keresztény Pál ur papírkereskedése.
A „Kol. Köz.“ szerkesztősége.

Kolozsvár város szervezkedése ügyállása.
II.
[A — a.] A január 8-iki képviselői gyűlés áthalván azt a nagy úrt, a mi január 5-én a 40-esek és indítványosok közt a főispán erőszaka s a 40-esek pártirranomusa által támadt, és ama gyűlésnek folyamát e lap már ismertetvén: úgy vélem, egyenesen a szervezkedés melyen rejlik nehézségekről szólhatok s a két nézetirányuk közötti elvi különbségeket tárgyalhatom — ha ugyan e percünk már nincs elköszvé, mivelhogy 12-re gyűlés van hirdetve, s azon a már néhány hét óta tartó crisis, meg lehet, gyorsabban mint vélünk, megszűnik.

Első elvi különbség közöttünk a törvényhozás intenciói felől kétféle felfogás. Mi azt mondjuk: a főispán funkciója az 1870. XLII. t. cz. 39., 91., 92. §-kai fölremagarázhatlan értelme szerint csak az utonnan szervezendett törvényhatósági bizottság életbelépesével kezdődhetik meg; nézeteleneink ezt tagadják s a begitástól fogva az elnöklési jogot neki tulajdonítják, hihetőleg a 41. §. alapján. De ez a szervezett törvényhatóságról szólhat csak, a régi képviselőtől nem: annak gyűlés-elnöke más, mint a polgármester törvényesen nem lehet; főispánunk ugyszólvá tényleg belehelyezkedett polgármesteri elnöki székhelybe még szeptemberben s azóta üli azt; de tényleges hatalom előtt jogerős polgárterdet — fejet nem hajt. Mondják, hogy a főispánnak utasítása van; ha ez áll, mutassa elő, de mi nem hiszszük, hogy a kormány a törvénnyel ellenkező utasítást adott volna. Valóban a főispán hatásköre megszabása égető szükség, különben mostani polgármesteri hivatalunk elveszti jogait, diszt és felelősségét. Polgármesterünk gyűlést nem tarthat, mert tart a felfüggesztéstől, a belügyatást csak elősegíti, nem önállóan intézi, hatastörét a főispáni kegy szabja ki, nem törvény, nem törvényhatósági rendszabályzat; ő egy alárendelt hivatalnok, kit a város fizet, de a főispán kormányoz, kinek semmi önállósága, de a főispán irányában súlyos engedelmeségi kötelezettségek vannak. Valóban nálunk ma a főispán intéz minden főbb dolgot, ő mindenható. Mindennütt van, mindent igazít, róla is elmondhatni: Figaro ott, Figaro itt.

Második elvi különbség közöttünk és a 40-esek között a városi tanács jövedő miként szervezésében van: A 40-esek a minisztériumot utánozzák; pedig sem a tisztviselőket nem a polgármester nevezi ki, sem el nem bocsáthatja, sem a bizottság a törvényszegő polgármestertől a házi adót meg nem tagadhatja; ok még is a főispántól fenmaradt minden hatalmat az általuk teremendő polgármesterben központosítanak, a tanácsot dolgozó géppé teszik. [A mostani polgármester az új lét tulsága. Mi félünk tőle. Mi azt mondjuk: a polgármester és tanácsosok legyenek egy collegialis erkölcsi testület, egyéni és egyetemleges felelősséggel, mely a kormány rendeleteit minden késelelem és bíráls nélkül erőlyesen végrehajtja, s érvel a gyors közigazgatás igényének eleget tesz; de a város ügyeiben éretten fontoljon meg minden dolgot, ellenőrizze egymás nézetét és szándékát s a polgári jogokat, úgy a város javát és érdekeit egy testület erkölcsi sulya védelmezze a hatalom mint a magán visszaélések ellen. Több kezeséget látok én 6—7 egyénben mint egyben. Ha ez egynek nincs birtoka, tetemes kárt tehet a városnak, a közpénztárt únkre teheti, s mikor nyomára jövünk, már a baj nem lesz orvosolható. Mi, kivált feltétlen utalványozási jogot a polgármesternek soha nem adunk. A vármegyének ott van kiszabott rendes házi pénztára, — az saját céljaira el van rendelve, mehet 50—80,000, 100,000 fra. Nem így van a városokon. Városunknak 2,000,000 forintot meghaladó törzstőkéje van realitásokban, regalékban és a vivum aerarium évi bevételei alapitokjében. It a pénztárból elegendő ellenőrzés nélkül utalványozhatás a városok világos pusztulására: visz.

A törvény nem is kívánja a 40-esek munkáján keresztilvonuló csaknem abszolut irányzatú centralisatiót. Az 1870-k évi XLII. t. cz. 14. §-ka a költségvetés és zárszámadás nagyfontosságú tényét a tanácsra bízza, 63. §-ka a tanács elnökének nevezi a polgármestert, 64. §-ka a tanács szervezését a képviselő testületre bízza, 1. és 2. §-ka a városok önkormányzatát biztosítja; végre

az új ipartörvény a tanácsokat collegialis határozási joggal ruházta fel. A kormány nem óhajtja a helyhatósági élet, a városi municipiumok megszűnését; bizonyítja ezt a Marosvásárhelyhez és Szamosújvárhoz intézett ismeretes kormányi leiratok, bizonyítja különösen Szeged város szervezési szabályzata; melyet a miniszter ajánlólág közölt a hivatalos lapban, s melynek lépen azok alapelvei, melyek a mi munkálatunknak, két különbséggel 1) hogy az a törvényre csak hivatkozik, de szervezetébe egy cikket sem vesz fel; 2) a polgármesternek sürgős esetekben utalványozási jogot ad 500 forintig; de a közelebbi tanácsülésben bejelenteni rendeli.

Harmadik elvi különbség a rendőrségi ügyet illeti. Mi elismerjük, hogy avatott, szakképzett rendőrségi egyénünk nincsenek, s úgy kívánunk segíteni e bajon, hogy önkénykedés s tudatlanság miatt a magán és közérdek ne szenvedjen, hogy mi az eljárás elveit és módozatát a legapróbb részletekig megszabjuk, még pedig a tudomány és művelt államok tapasztalatai világát követve; a 40-esek szintén nem állítják, hogy a rendőrségi szakma kitűnő tehetségeket birna; de ok mégis egyáltalában mellőzik az eljárást kérdését; hanem egyszerűen elősorolják a rendőrségi teendőket s a segítés és megtorlás módját eltalálni a tisztviselő belátására bízzák. Ily szabályok alkotására olvasottság és tudomány nem kell; az való; de a milyen közzrend és közbiztonlét ezek alkalmazásából elő áll, az egy megletsen meg atól is minden várost és erkölcsi testületet.

Negyedik elvi különbség az, hogy mi nem akarjuk feladni autonomiánkat előre, nem tudva, hogy a kormány meddig akar menni a városok centralisatiójában; hanem régi intézményeinkből a lehetőségig minél többet szeretnénk megtartani, várjuk, hogy a kormány törölje ki, a mi tén ellenére van; nem fojtogatjuk agyon mi magunk félévezredes jogainkat — szóval: törvényhatósági alkotmányunknak oly átalakítását óhajtjuk mely nézetünk szerint a parlamentaris kormányzók, ségeknek eleget tesz, de másfelől városunk történeti múltját sem tagadja meg, polgári küldetésében nem gátolja, a kereskedelemnek és iparosoknak kedvez: s a polgároknak a saját házuk és tűzhelyük iránti érdekltséget nem öli el. A 40-esek előre lábboz teszik feyvereiket s feladózzák legszebb jogokat a személyes és felelősség telhetetlen bááljának.

Ötödik elvi különbség közöttünk és a 40-esek között az ő munkálatuknak a levéltárra s kezelő hivatalokra vonatkozó részét illeti, a melyben nincs alapelv, nincs rendszer, nincs ellenőrzés, hanem az egész munkájuk a mostani rendtelenségnek zágya compositioja; a mi abban új, tudniillik a levéltárnál a fascicularis rendszer behozása, számlomra méltó tudatlanság evidens bizonyítéka; a ki az igató, irodavezető és levéltárnok hivatalos szervezését dolgozta, fogalommal sem bír e hivatalok természetéről, a pontos és alapos ügytárgyalás feltételeiről; a munkálat e részét a nélkül compilálta valamely 40-es tag, hogy az igatóval avagy csak érintkeztek, az irodavezetőt megkérdésre méltassa, a levéltárba betekintsen. Ily dolgot thea-asztal mellett végezni nem lehet, sem oratiókkal. Ebben élni azt tanulmányozni kell. A kolozsvári városi levéltárnál hogy csak egyet említsék, leltárkészítés nincs, a levéltárnokot sem ellenőrizi semmi; az átadás úgy megy, hogy a távozó levéltárnok átadja a kulcsot a belépőnek, aztán Isten áldja-t mond s vége az átadásnak és átvételnek. És ez állapotot a 40-esek jövőre is állandósítják. Ezért van elveszve Kolozsvár levéltárából 1500-ig a kiváltságokon kívül minden névvel nevezhető folyó közigazgatási, gazdasági és igazságszolgáltatási tárgyat. Ilyen a 40-esek munkálata!

A hatodik elvi különbség közöttünk a hivatal személyzet létszámára és fizetésére vonatkozik. A törvényszék megszintével a városnak javára esik 15—18,000 forint. A 40-esek erre consumens tisztviselőket teremtenek, megszorítva számukat annyira, hogy e megtakarítás mind keljen el s még megtoldják városi adónkat 13,000 forinttal; mert eddig 62,900 forintba került közigazgatásunk, törvényszékünk és egyéb községeink fedezése: most már csak javallatba hozott tisztviselőink rendszeres fizetése 38,000 egy néhány száz forintba kerülne, s ezen felül a községi tanintézetek és felekezeti iskolák segélyezése, husz, bor, pálinka-adó váltásának, a katonaság, a napidíjak, építkezések, utak csinálása, világitásuk sat. költségei hová emelik házi kiadásunkat?

1871-n fizettünk minden királyi adó-forint után 32 kr városi rovatalt, 1872-n 44—50 krt is kellend fizetnünk.

Ez az adófizető polgárságot méltán döbbenti meg; mert ok érzik, hogy adónkat már is alig tudjuk fizetni; ha még emelik házi rovataltunkat, a nagyobb rész leorskad a nagy terűt alatt. E megdöbbenés fájdalommassá válik az által, hogy képviselő-testületünkben gyakran olyanok szónokolnak legtöbbit, olyanok corteskednek, s kiáltoznak terokszakadva helyest vagy rosztat, a kiknek semmi adóalapjuk nincs; a kiknek tehát igen könnyű bármily költségese igazgatási apparatusra szavazni, mert személyüket e szavazási pontj csapóvére nem érinfi.

A mi kiindulási pontunk ez: legyen a kiadás a

tavai költségvetés határain belül, mintán a törvényszéki költséget a szállásbérén kívül, mit megajánlottunk, a kormányrólunk elvette, a mi itt megtakarítódik, adjuk azt részint hivatal nélkül maradt törvényszéki tisztviselőinknek végellátás, nyugdíj sat. ezimen, részint a tisztviselőink fizetése javítására, de szaporítsuk a fizetés arányában dolgoikat is, 4 helyett legyen 3 tanácsos, a rendőri személyzetből a bíró mint heterogént töröljük ki, alkalmazzuk ide inkább egy jogi képességgel bíró tanácsost mérsékelt fizetéssel, átalában rendőrségünk ne alakuljon tisztviselő-legióvá, a szolgai személyzet csak erőink mértékéig növeltsék, a közigazgatásnál elég lesz 4 őrnek s így tovább. Mi házi adónk szaporításához teljességgel nem járulunk, azon egyetlen egy okból, mert nem bírjuk meg.

Ime ezek nagyjában véve a két munkálat pártolói között a nézetkülönbségek. Mi lesz a dolgok tovább fejlődése, tán a már meghirdetve levő képviselői közgyűlésben eldől.

E lap idei 5. számában 41 képviselő által a polgármesterhez az iránt intézett felszólításra, hogy a főispán hivatali funkciója az 1870. évi XLII. t. cz. 39., 91., 92. §-ai értelmében csak a szervezési munkálat bevégződése után kezdődhetvén: a polgármester törvényadta hatalmánál fogva hívjon össze gyűlést, ma, január 11-n imeszo szerint e válasz érkezett hozzájuk.

1. — 1872. A főispáni eskü letétele óta folytonos gyakorlatlalt szemben, jelenleg törvény értelmezésébe nem bocsátkozhatván: a fennálló körülmények nem engedik, hogy a nagyon tisztelt képviselő urak és polgártársainak ezen iratban kifejezett kívánatát teljesíthessék. Kolozsvárt, január 10. 1872.

Makoldy Sámuel, id. polgármester.

A 41 képviselő neve ime itt áll: Simon Elek mk., Kibédi Basini Domokos mk., Tamási Sándor mk., Dr. Maly István mk., Prohászky János mk., Kováry László mk., Bogdán István mk., Wolff János mk., Jakab Elek mk., Gergely János mk., Haller Ferencz mk., Ferencz József mk., Fekete Pál mk., Frits Albert mk., Váradi József mk., Losontzi János mk., Mámizta János mk., Rozner János mk., Szentpéteri János mk., Bréver János mk., Dálcshau Frigyes mk., Böhm János mk., Lászlóffy Ferencz mk., Both János mk., Polczér János mk., id. Bertleff János mk., Kilin Károly, Dioszegi Márton, Hatházi István, id. Tarkányi György, id. Zágoni Mihály, Spaller Károly, K. Papp Miklós mk., Lónhart Ferencz mk., Kirmayer Károly mk., Teléki Sándor ezredes mk., Akontz János mk., Sándor József mk., Karvázy József mk., Wagner Frigyes mk., Folly Mihály mk. mindnyájan képviselők.

Mit teszünk már most e jogakban megsértett, törvényes kívánatukkal önválasztotta polgármesterük által elutasított polgárok sérelmeik orvoslása végett — nem tudjuk, különösen azért, mert a párt feje, az indítványozó Simon Elek hirteleni veszélyes betegség miatt ágyba fekvődvén, az érintkezés és eszmecsere lobbos torokfájdalma miatt teljes lehetetlenné vált; azonban a mai gyűlésfolyama — úgy hisszük — ezt is megmutatja. En e lap olvasóit minden esetben mindenről értesíteni fogom.

Társadalmunk bajai különös tekintettel az öngyilkosságra.

DOBIRÁNSZKY PÉTER, jog- és bölcsészettudor, kir. jogtanártól.

XXX.

A hit olyan dolog, hogy azt erőszakolni nem lehet sem maglyával, sem más hatalommal, az mindenkinek a lelkeből nő ki, a kire t. i. nem hagyományok által tapadt. *) Nem is erőszakolni

*) Vinet: Essai sur la manifestation des convictions religieuses. 190. l. „La franchise manifestation des convictions religieuses est un droit puisqu'elle est un devoir.“

Vinet-tel teljesen egyetért a lelkiismeretszabadság őszinte és ékesszava képviselője — az amerikai Chan-ling. Tertullian mondá már (Böhringer: Kirche Christi I. 286 l.) „A ki felismeré az igazságot, nem tehet más-kép, követnie kell azt.“

Az Északamerikaiak érdeme, hogy a vallásszabadság állami elvévé lön kimondva.

Legelőször hozta azt be törvényesen Roger Williams Providence gyarmat számára 1636-ban. Maryland számára 1649-ben Lord Baltimore; Pennsylvaniában 1682-ben William Penn.

Az európaiak között a porosz nagy Frigyes volt az, a ki elképzelte korának bölcselő szellemétől, szóval és írásban legelőször mondá ki a lelkiismeretszabadság elvét.

Mindenki ismeri ama híres mondatát a nagy fejedelemnek: „In den Preussischen Landen kann ein Jeder nach seiner Façon selig werden.“

„Autimachavell“ — jében pedig ezen gyönyörű sorokat írta: „Maintenir le gouvernement civil avec vigueur et laisser à chacun la liberté de conscience; être toujours Roi et ne se jamais faire le Prêtre, est le sur moyen de préserver son Etat des tempêtes que l'esprit dogmatique des Théologiens cherche souvent à exciter.“ Az alkotmánydoktról irt kísérletében pedig e szavak fordulnak elő: „Si l'on remonte à l'origine de la société,

és formulálni törekszem én azt, mert ez által bele-martánám kezemet mások lelkébe, úgy hogy a hit megszűnnék valójában hit lenni, mint azt Schiller oly találaton mondja:

„Welche Religion ich bekenne? Keine von allen, Die du mir nennst. — Und warum keine?“

Aus Religion.

Hanem csak azt kívánom, hogy hite minden embernek legyen, mert a kinek hite nincs, ahöz nekem sincs hitem: félek, hogy kirabol, megöl! Miért ne tenné ezt, ha jónak látja? Hisz büntényéért nincs kitől tartson, mihielyt elvonta magát a földi bíró sújtó karjai alul Lelkiismerete? Az nem bántja, mert a hitetlennek erkölcsi sincsenek, a mennyiben a valódi hit elveit tulajdonképen a józan erkölcsiség elveit.

A milyen olyan, csak hite legyen mindenkinek, e nélkül alább való az ember az oktalan állatnál, mert ennek nicsenek, de neki vannak tehetségei, eszes lelke, a hithez.

Ne mondja senki: mi a hite; az a hit, mely a nyelv végén lakik, elhagyta eredeti és valódi honát — a szívet; hanem cselekedjék szerinte: imádja Istenét mindenek felett és szeresse felebarátját mint önnemmagát! (* Szerintem ezek a legtekéletesebb hit üdvözítő tanai. Nem bántom senkinek a lelkét, csak arra figyelmeztetem azokat, a kik nem akarnak gonyt üzni, a hitel, hogy ne csináljakmagunknak oly hittant, mely sem istenünkhöz, sem önmagunkhoz nem méltó.

Igen, de azt mondják, hogy az ördög és pokolra szükségünk van, mert máskép nem bírunk a néppel! Szégyen, gyalázat ily aljasan és embergyalázón gondolkodni!

Nem az ördög karmai, nem is a gyehenna tüze, hanem az erkölcsök, a józan felvilágosítás és az igaz hit egy igazságos bíróban az, a mi nemcsak féken tarthatja a nép szenvedélyeit, de azokat gyümölcsözőkké és termelőkké teheti a mivelődés mezején.

Övökodjunk a hamis és átkos tanoktól!

Hordja kiki lelkében istenét, mely maga a végtelen tökély, benne együtt van a jóság, az igazság, a bölcsesség, a mindenhatóság, az örök-kévalóság, a szeretet és minden a mi isteni!

Ne mondjunk, ne érezzünk többet, csak ezt a forró, lelkünk mélyéből szakadó fohaszt: Istentem!

E fohásban, ha az lelkünk lelkéből jó, benne van a legegyszerűbben, de legnagyobbban a valódi evangéliom, ez többet foglalmagában, mint a csinált káték egész halmaza.

Mondjuk Göthe felséges szavaival:

Wer darf ihn nennen?
Und wer bekennen?
Ich glaub ihn?
Wer empfinden?
Und sich unterwinden
Zu sagen: ich glaub' ihn nicht.
(Faust.)

Kegyes olvasóim álmétkodva fognak szólni: ime, a társadalmi bajokból vallási és erkölcsi predikációk nőtték ki magokat, hát ugyan mi közük van ezeknek, meg a gyárak, csatornák és vasutaknak a társadalmi bajokhoz?

Nyájás olvasóim jól tudják, hogy a gyönyház nem a hullámok hátán, hanem a tengerfenéken van. Így van ez az igazsággal és jóval is. Nem oly gyönygők ezek, melyek uton utfélen hevernének mint a kavics, hanem az erőfeszítő munka és az üdvös gondolatok tengerényi mélyén találhatók.

Dolgozni, buvárlani, izzadni, a mélységekbe bocsátkozni kell értők. Semmi sincs ok nélkül: a csudák — mesék!

Dolgozunk és fáradsunk kell, hogy gazdagságot gyűjtsünk, hogy fedezhessük szükségleteinket; de a gazdagság időt és eszközöket ad arra,

il est tout à fait évident, que le souverain n'a aucun droit sur la façon de penser de citoyens. Ne faudrait-il pas être en démeence pour se figurer que des hommes ont daité à un homme leur semblable: nous vous élevons au dessus de nous, parce que nous aimons l'esclavage et nous vous donnons la puissance de diriger nos pensées à votre volonté?“

Laboulaye: Histoire des Etats Unis. tom. I.
Laurent: L'Eglise et l'Etat et Histoire du Droit des gens. IV. köt. L'empire et la papauté.

Macchiavelli: Livius 10 első könyvéhez irt jegyzeteiben I. C. 12. szemére lobbantja a pápaságnak, hogy hatalmi ágyaival megfosztotta Itália népeit vallása, erkölcsétől és hatalmától.

Kitűnő Bluntschli fejtegetései az egyház és állam közötti viszonyról. „Allgemeines Staatsrecht“ című munkájában II. köt. 9. könyv. 264—383 l. München 1868. Tanulmányosak Bluntschli: „Studien über Stat und Kirche“ ist

Horváth Mihály: Roger Williams és Huszópót év Magyarországi történetéből.

Toldy István: Egyházreform.

*) Krisztus.

Ny. Gámán János örökösénél Kolozsvárt.